

پوهنتون كاردان
KARDAN UNIVERSITY

نظام اجتماعي اسلامي

فهرست

- فهرست
- مرور مختصر به درس گذشته
- نتایج متوقع از درس
- خواستگاری / خطبه
- دلیل مشروعیت خواستگار (خطبه)
- شروط صحت خواستگاری
- محرّمات در عقد ازدواج
- شناخت خاطب و مخاطوبه از یکدیگر
- مشخصات و معیارهای انتخاب خانم
- معیارهای انتخاب شوهر
- منابع مضمون

مرور مختصر به درس گذشته

- تعریف نکاح
- حکم شرعی ازدواج
- ارکان نکاح
- شروط نکاح
- اهداف نکاح
- اهمیت و فوائد نکاح

نتایج متوقع از درس

محصلین محترم به مطالب ذیل دسترسی پیدا کنند:

- خواستگاری/ خطبه
- محرمات در عقد ازدواج
- مشخصات و معیارهای انتخاب خانم
- معیارهای انتخاب شوهر

خواستگاری / خِطبه

تعريف خواستگاری:

ولی واژه عربی خواستگاری، (خِطبه) در لغت به معنی طلب ازدواج است.
و در اصطلاح عبارت از اظهار رغبت به ازدواج با زن معین و اعلام آن به **زن** یا **ولی** او است،
مشروط بر اینکه موانع شرعی میان ایشان وجود نداشته باشند.
شخصی که برای خود خواستگاری می نماید (خاطب) و شخصی که از وی خواستگاری صورت
می گیرد مخطوبه (خواستگاری شده) نامیده می شود.

دلیل مشروعیت خواستگار (خطبه)

دلیل مشروعیت خواستگار (خطبه):

■ (وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ) بقره 235 وگناهی بر شما نیست در آنچه که بطور کنایه از خواستگاری (زنانی که در عدت اند) بر زبان آورید.

■ احادیث:

■ خواستگاری پیامبر از عائشه: عن عروة قال: (أن النبي خطب عائشة إلى أبي بكر فقال له

أبو بكر إنما أنا أخوك فقال إنما أنا أخوك في دين الله و كتابه وهي لي حلال) بخاری 5081

■ خواستگاری پیامبر از حفصة: عن عمر قال: (خطب النبي إلي حفصة فأنكحته) بخاری 1115

■ قال الرسول: (إذا خطب أحدكم المرأة فإن استطاع أن ينظر إلى ما يدعوه إلى نكاحها فليفعل)

سنن أبوداد 2082

■ قال الرسول: (إذا خطب أحدكم امرأة فلا جناح عليه أن ينظر إليها إذا كان ينظر إليها لخطبته و

إن كان لاتعلم) مسند احمد 23602

شروط صحت خواستگاری

- الف : عدم موجودیت حرمت در بین مخاطب و مخاطوبه :
- اول : حرمت نسبی .
 - دوم : حرمت مصاهرت .
 - سوم : حرمت رضاعی .

محرمات در عقد ازدواج

□ **محرمات موبد** : عبارت از ممانعت های است که در صورت موجودیت آن شخص چه در حال و چه در آینده به هیچ صورت نمی تواند با اشخاص مورد نظر ازدواج کند.

✓ عوامل تعیین کننده محرمات ابدی :

❖ **قرابت نسبی** : آن است که در اثر متولد شدن یک شخص از شخص دیگر و یا دو شخص از یک منشأ به وجود می آید و قرابت به دونوع است :

■ **قرابت نسبی مستقیم** : این گونه قرابت در اثر متولد شدن یک شخص از شخص دیگر به جود می آید .

■ **قرابت نسبی غیر مستقیم** : این نوع قرابت در اثر تولد شدن دو شخص از یک منشأ به وجود می آید .

ادامه... محرمات در عقد از دواج

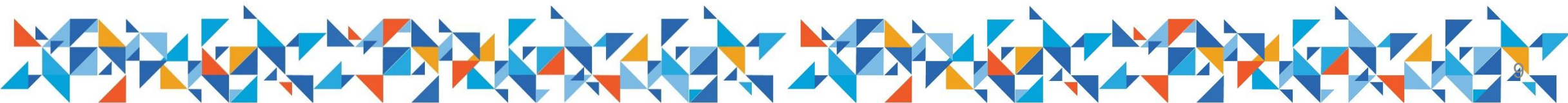
□ انواع محرمات نسبی :

□ اصول شخص : مانند مادر مادرکان به هر اندازه ای که مراتب شان بالا برود .

❖ فروع شخص : مانند دختران شخص و دختران اولاد شخص به هر اندازه ای که درجه آنها پایین برود .

❖ فروع والدین شخص : مانند خواهران ، دختران برادر و دختران خواهر به هر اندازه ای که سلسله مراتب شان پایین برود .

❖ فروع اجداد و جدات شخص : مانند عمه ها ، خاله های اعیانی و علاتی ، عمه ها و خاله های اصل شخص می باشد .

ادامه... محرمات در عقد از دواج

❖ **محرمات سببی** : نوع از خویشاوندی است که در اثر ازدواج بین هریک از زوجین با خویشاوندان دیگر به وجود می آید .

□ انواع محرمات سببی :

1. زوجه اصول شخص ، مانند زوجه پدر ، زوجه پدر کلان و غیره .
2. زوجه فروع شخص ، مانند زوجه پسر ، زوجه پسر پسر و زوجه دختر .
3. اصول زوجه شخص ، مانند مادر زوجه ، مادر کلان زوجه و غیره .
4. فروع زوجه مدخول بهای شخص ، مانند دختر زوجه ، دختر دختر زوجه و دختران پسران .

ادامه... محرمات در عقد از دواج

□ **محرمات رضاعی** : نوعی از خویشاوندی است که در اثر مکیدن شیر توسط رضیع از پستان زن در مدت معینه به وجود می آید .

❖ **تعریف رضاعت** : در لغت به معنای مکیدن و در اصطلاح به معنای مکیدن شیر توسط رضیع (طفل شیر خوار) از پستان زن در مدت معینه (دوسال اول از حیات طفل یا سی ماه اول از حیات طفل) می باشد .

ادامه... محرمات در عقد از دواج

□ محرمات موقت

1. ازدواج مسلمان با غیر مسلمان .
2. جمع نمودن بین دو خواهر، خانم و عمه اش یا خاله اش
3. خانم که در عقد نکاح غیر باشد.
4. خانم معتده
5. خانم که لعان شده باشد تا وقتیکه شوهر خود را تکذیب نماید
6. ازدواج با مطلقه ثلاثه .
7. جمع بیش از چهار زن .

ادامه... محرمات در عقد ازدواج

ب. مخطوبه، معتمده غیرنباشد:

1. عدت طلاق: عدم جواز خواستگاری صریح و کنایه.

- طلاق رجعی
- طلاق بائن (صغری و کبری)

2. عدت وفات: خواستگاری کنایه جواز دارد.

دلایل:

ماده 63 ق.م (خواستگاری زن در عدت طلاق رجعی یا بائن به عبارت صریح و کنایه، و در عدت وفات به عبارت صریح جواز ندارد)
(وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ) بقره 235

علت ها:

1. در عدت طلاق امیدی در برگشت وجود دارد و مصلحت در برگشت است.

2. در عدت وفات، کنایه بخاطری جائز است که امیدی در برگشت به شوهر متوفی نیست و یکنوع دلپرسی و امیدواری به شوهری دیگری است. اما عدم جواز صراحت بخاطر احترام به عزاداری به شوهر، و جلوگیری از تأثر و تألم اقارب متوفی است.

ادامه... محرمات در عقد ازدواج

ج. زن مخطوبه غير نباشد:

مگر اينكه

- خاطب ترك كند

- يا جواب منفي داده شود.

- و يا خاطب اجازه دهد.

دلائل:

1. (المؤمن أخو المؤمن فلا يحل للمؤمن أن يبتاع على بيع أخيه ولا يخطب على خطبة أخيه إلا أن يذر)
مسلم 3529

2. (لا يبيع الرجل على بيع أخيه و لا يخطب على خطبة أخيه إلا أن يأذن له) مسلم 1412
علت: مسدود ساختن راه های دشمنی، و جلوگیری از ایجاد بغض و کینه میان مسلمانها.

• د: مخطوبه، در قيد نكاح غير نباشد ماده 62 قانون مدنی

شناخت مخاطب و مخطوبه از یکدیگر

پوهنتون کاردان
KARDAN UNIVERSITY

1. از طریق نگاه مستقیم:

- اصل بر عدم جواز نگاه هوس آلود بر یکدیگر است. (قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ... وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَعْضُنَّ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا) النور 30 – 31
- استثناء برای مخاطب و مخطوبه جهت مصلحت مشروع (تداوم رابطه زوجیت) عن المغيرة بن شعبه أنه خطب امرأة فقال النبي: انظر إليها فإنه أحرى أن يؤدم بينكما) به روایت ترمذی. شماره 1087
- وقت مناسب برای دیدن:
- قبل از خواستگاری. بخاطری که اگر در هنگام خواستگاری صورت گیرد و مورد علاقه واقع نشود باعث کاهش منزلت و افسردگی مخطوبه می شود

2. از طریق نگاه غیر مستقیم: در صورت عدم امکان نگاه مستقیم مخاطب می تواند توسط شخص دیگری راجع به مخطوبه اطلاعات دریافت کند.

آداب نگاه کردن به مخطوبه

آداب نگاه کردن به مخطوبه:

1. نگاه کردن فقط به قصد ازدواج باشد. (إذا ألقى الله عزوجل في قلب امرئ خطبة لامرأة فلا بأس أن ينظر إليها) امام احمد 493/3
2. نگاه کردن منحصر به جاه هایی جواز دارد که عورت نیست.
3. عدم جواز مصافحه. عائشة: (والله مامست يده يد امرأة قط في المبايعة وما بايعهن إلا بقوله) بخاري 2713
4. عم جواز خلوت: (لا يخلون رجل بامرأة إلا كان ثالثهما الشيطان) ترمذي 1171
5. تکلم یا مخطوبه جواز دارد. چون صدای زن عورت نیست مشروط بر اینکه صدای هوس انگیز نباشد. (فَلَا تُخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا) الأحزاب 32 به گونه ای هوس انگیز سخن نگوئید که بیمار دلان در شما طمع کنند و سخن شایسته بگوئید.

□ افراط و تفریط در شناخت خاطر و مخطوبه در عرف مردم افغانستان

مشخصات و معیارهای انتخاب خانم

1. متدین باشد
2. زیبا باشد
3. نسب خوب داشته باشد (خانواده صاحب 9. از اقارب نزدیک نباشد.
شرف و نیک نام)
4. مالدار باشد.
5. دوشیزه / باکره باشد.
6. دوستداشتنی و زایا باشد (ودود ولود)
7. خوش اخلاق و شاداب باشد (اهل عشق)

ادامه... مشخصات و معیارهای انتخاب خانم

■ **مشخصات 1-4 حدیث:** (تنکح المرأة لأربع: لمالها و لحسبها و جمالها و لدينها, فاضربذات الدين تربت يداك) به روایت بخاری و مسلم (زن با داشتن مشخصات چهارگانه چون مالداري، نسب خوب، زیبایی و دینداری اش به نکاح گرفته میشود. دیندار بودن را ترجیح دهید، زیرا دیندار مایه خیر و برکت و آسودگی شماست)

■ **مشخصه 5:** روزی، رسول الله - صلی الله علیه وسلم - از جابر بن عبدالله پرسید: ای جابر از دواج کردی؟ گفت بلی. پیامبر (ص) گفت: دوشیزه است یا بیوه؟ گفت: بیوه است. پیامبر (ص) گفت: با دوشیزه از دواج می‌کردی که بیشتر باهم به شوخی و سرگرمی و خنده می‌پرداختید.

متن حدیث: (إني حديث عهد بعرس. قال: تزوجت؟ قلت نعم. قال: أبكراً أم ثيباً؟ قلت: ثيباً. قال: فهلا بكراً تلاعبها و تلاعبك) بخاری 5247 زیرا، دوشیزه از عشق و علاقه بیشتری نسبت به زن بیوه برخوردار است و آمادگی بیشتری برای تولد فرزندان دارد. این سفارش پیامبر (ص) به هیچ وجه به معنای اهمال و بی توجهی به ازدواج با زنان بیوه نیست، چون زنان بیوه در اداره منزل و تربیت فرزندان، از توانایی و تجارب بیشتر برخوردار اند.

ادامه... مشخصات و معیارهای انتخاب خانم

■ **مشخصه 6:** حدیث: (تزوجوا الودود الولود فإني مكاثر بكم الأمم) أبو داود 2052 ترجمه: با زنان دوستداشتنی و زایا ازدواج کنید، من به کثرت امتی های خود در روز قیامت افتخار می کنم.

■ **مشخصه 7:** خوش اخلاق و شاداب باشد (اهل عشق و محبت)

دختری که خواستگاری می شود بهتر است خوش اخلاق و شاداب باشد و به ازدواج رغبت داشته باشد، زیرا محبت دو طرفه زمینه ثبات و استحکام زندگی مشترک و معاشرت مطلوب و تربیت فرزندان سالم و شایسته است.

پیامبر-صلی الله علیه وآله و سلم- فرمودند: ”بهترین زن کسی است که هرگاه به او نگاه کنی شادمان شوی. و هرگاه به او دستور دهی اطاعت کند و اگر در قسمت وی سوگند ادا کنی، خلاف آن نکند و انتظارت را برآورده نماید و سبب حانث شدن نشود. و در صورتیکه حضور نداشته، از مال و ناموست پاسداری کند.“

ادامه... مشخصات و معیارهای انتخاب خانم

مشخصه 8: عقیم نباشد:

■ صاحب فرزند شدن از جمله هدف های بنیادین ازدواج و یک نیازز فطری و اجتماعی هر انسان است. لهذا لازم است کسی برای همسری انتخاب شود که عقیم و نازا نباشد.

■ معقل بن یسار رضی الله عنه گفت: مردی نزد رسول الله - صلی الله علیه وآله وسلم - آمد و گفت: خانمی زیبا و از خانواده محترم را برای ازدواج در نظر گرفته ام، ولی او نازاست، به من اجازه می فرمائید با او ازدواج نمایم؟ پیامبر(ص) فرمود: نخیر. آن مرد برای باردوم و سوم مراجعه کرد. پیامبر(ص) در نهایت فرمود: با زنان مهربان که فرزندان زیاد برای تان به دنیا بیاورند ازدواج نمائید، زیرا من به جمعیت فراوان شما در روز قیامت افتخار می کنم. ”البانی این حدیث را در کتاب إرواء العلیل، صحیح پنداشتند.

مشخصه 9: از اقارب نزدیک نباشد.

■ عمر بن الخطاب مردان را به ازدواج با بیگانگان تشویق میکردند.

همچنان تجربه ثابت نموده است کسانی که با اقارب شان چون دختر خاله، دختر عمه دختر کاکا، ازدواج میکنند، فرزندان شان نحیف و لاغر بوده و از صحت کامل بهره مند نیستند و عیوب ارثی شان سریعتر به

اولاد های شان سرایت میکند.

معیارهای انتخاب شوهر

هر دختر برای شوهر آینده خویش در ذهن خود اوصاف و شرایطی را ترسیم و معین می نماید. به عنوان مثال: برخی دختران میخوانند شوهر آینده دارای تحصیلات عالی، از برخی دیگر متمول، از برخی زیبا، از برخی سنگین، از برخی باتربیت و با اخلاق، از برخی خوش هیكل و اندام و از برخی دیگر نیز با ایمان و با تقوی باشد. اما آنچه از دیدگاه شرع مهم است این است که مرد باید دارای اوصاف ذیل باشد:

1. دینداری

2. اخلاق نیکو

3. شخصیت قوی

4. توانایی فراهم کردن تسهیلات زندگی

زیرا دینداری مرد و اخلاق نیکوی او مایه آسودگی زنان به شمار می رود.

خداوند متعال می فرماید: { و عاشروهن بالمعروف } النساء، آیه: 19.

با زنان به شیوه پسندیده رفتار کنید.

ادامه... معیارهای انتخاب شوهر

■ رسول الله صلى الله عليه وسلم فرموده است: (إذا خطب إليكم من ترضون بينه و خلقه فزوجوه إلا تفعلوا تكن فتنة في الأرض و فسای کبیر) ترمذی 1084 ”هرگاه شخص دیندار و با اخلاق نیکو به خواستگاری بیاید، برایش جواب مثبت بدهید. اگر این کار را نکنید، فتنه و فساد در روی زمین گسترده خواهد شد.

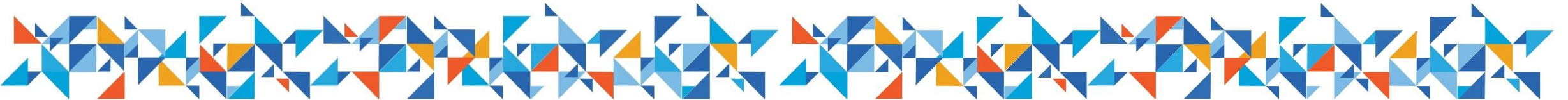
■ از این حدیث معلوم می شود بهترین خصوصیت که خاطب از آن برخوردار باشد، دینداری و اخلاق نیکو است. حدیث حسن به روایت ترمذی، ابن ماجه، حاکم و بیهقی.

■ امام غزالی در کتاب خود (احیاء علوم الدین) می نویسد: ”رعایت جانب احتیاط در حق زن مهمتر است، چون خلاصی از یک شوهر نامطلوب برای زن کار آسان نیست، ولی شوهر به هر حال قادر است زن را طلاق بدهد و راه فرار برای او باز است. پس هر کس دختر خود را به عقد نکاح ظالم یا فاسق یا بدخوی یا شراب خور در بیاورد، او در دین خود مرتکب خطا شده و در نزد خدا مسئول می باشد، زیرا صلۀ رحم را گسسته و انتخاب بدی کرده است.

■ حسن بن علی (رض) فرمود: آدم دیندار را به همسری دختر خود انتخاب کنید. زیرا اگر او را دوست بدارد به خوبی و احترام او را نگاه میدارد و اگر او را دوست نداشته باشد به او ستم نخواهد کرد) شرح السنة، امام بغوی

منابع مضمون

1. الهداية، للإمام أبو الحسن علي بن أبي بكر المرغيناني.
2. حجة الله البالغة، لشاه ولي الله الدهلوي.
3. ماذا خسر العالم بانحطاط المسلمين، للشيخ أبي الحسن علي الندوي.
4. البحر الرائق، لابن نجيم الحنفيو.
5. فقه الأسره، لوهبة الزحيلي.
6. التكامل الإجتماعي في الإسلام، لمصطفى السباعي.
7. تربية الأولاد في الإسلام، لعبدالله ناصح علوان.

پوهنتون کاردان
KARDAN UNIVERSITY

تشکر